

Etyka

Wymagania edukacyjne dla klas I - III

Cel główny: kształtowanie umiejętności nawiązywania i utrzymania poprawnych kontaktów z innymi dziećmi, dorosłymi, z osobami niepełnosprawnymi, przedstawicielami innej narodowości i rasy itp. (podstawa programowa).

Szczegółowe cele kształcenia:

- Ukształtowanie pozytywnego, opartego na szacunku i prawdopodobności stosunku do rówieśników i dorosłych;
- Wykształcenie pozytywnego, serdecznego stosunku do osób niepełnosprawnych, nauczanie dzieci, jak pomagać takim osobom;
- Ukazanie osób niepełnosprawnych jako pełnowartościowych partnerów i przyjaciół zarówno w pracy, jak i w czasie wolnym;
- Kształtowanie postawy tolerancji oraz zrozumienia dla odmienności związanej z niepełnosprawnością, inną narodowością, rasą religią i różnicami kulturowymi;
- Wyrobienie serdecznej, opartej na wzajemnym zrozumieniu, postawy wobec członków rodziny;
- Wypracowanie nawyku dbałości o estetykę najbliższego otoczenia (pokoju, klasy);
- Wykształcenie postawy rzetelnego podejścia do pracy oraz szacunku dla pracy zarówno własnej, jak i cudzej;
- Ukazanie wagi i potrzeby stosowania dobrych manier w codziennych relacjach międzyludzkich;
- Wdrożenie do aktywnego i rozumnego planowania oraz spędzania wolnego czasu;
- Ukształtowanie umiejętności dostrzegania piękna w najbliższym otoczeniu i szanowanie go;
- Nauczanie dzieci, jak zachować się w takich miejscach, jak: galeria, muzeum, kino, teatr, park itp.;
- Wyrobienie wrażliwości na problemy osób starszych i postawy szacunku wobec nich;
- Uświadomienie uczniom, że nie każdy dorosły zasługuje na miano autorytetu i nie każdego dorosłego należy we wszystkim słuchać (ze zwróceniem uwagi na konkretne sytuacje);
- Nauczanie krytycznego, rozumnego korzystania z propozycji mediów, ze zwróceniem uwagi na niebezpieczeństwo uzależnienia od telewizji, gier komputerowych, Internetu;
- Ukształtowanie postawy odwagi cywilnej, przyznawania się do popełnionych błędów,

umiejętności przeproszania i naprawiania wyrządzonych szkód;

- Wyrobienie postawy odpowiedzialności za własne słowa i czyny;
- Wychowanie potrzeby aktywnego uczestnictwa w życiu swojej społeczności lokalnej

Treści kształcenia oraz przewidywane osiągnięcia uczniów w trzyletnim cyklu nauczania

1. Ja i moi koledzy

- Uczeń próbuje nawiązywać kontakty z rówieśnikami, uwzględniając te czynniki, które mogą te relacje zakłócać, np. widzi zależność między wyśmiewaniem się z kogoś a poprawnością stosunków z tym kimś, złośliwością a powstawaniem konfliktów itp.
- Potrafi kontaktować się z rówieśnikami o różnym wyglądzie, narodowości, stopniu sprawności.
- Nie ocenia innych ludzi na podstawie ich zewnętrznych cech lub pochopnie, wie, że taka ocena może być źródłem przykrości dla innych ludzi.
- Nie chępi się z żadnego powodu, nie przechwala, czy to z racji większych niż inni umiejętności w jakiejś dziedzinie, czy też z racji posiadania lepszych niż inni rzeczy.
- We wszystkich konfliktach potrafi dostrzegać winę nie tylko cudzą, ale i swoją, posiada odwagę cywilną, umie przyznać się do swych błędów.
- Jest prawdomówny, rozumie, że kłamstwo nie jest dobrym sposobem na przezwyciężanie trudności i konfliktów w życiu codziennym.

2. Ja i moja rodzina

- Uczeń docenia wartość, jaką w jego życiu stanowi rodzina.
- Rozumie, że nieodpowiednimi słowami, gestami może komuś z rodziny sprawić przykrość.
- Z szacunkiem traktuje członków rodziny, rozumie znaczenie dobrych stosunków z rodzeństwem.
- Pamięta o świętach członków rodziny

Dostrzega wagę wyrażania wdzięczności i przywiązania do rodziny, choćby za pomocą drobnych gestów, słów czy czynności.

3. Ja, mój pokój i moja klasa

- Uczeń rozumie wagę estetycznego wyglądu swojego najbliższego otoczenia.
- Rozumie, że uporządkowany pokój i klasa służą jego zdrowiu i dobremu samopoczuciu.

Zdaje sobie sprawę, że jest oceniany przez innych ludzi, że dbałość o porządek i estetykę swojego otoczenia jest jego wizytówką.

4. Ja i moje obowiązki

- Uczeń potrafi odróżnić czynności wykonane byle jak od wykonanych rzetelnie.
- Rozumie, że starannie wykonana praca może być źródłem radości i satysfakcji.
- Wie, że jest oceniany ze względu na jakość swojej pracy.
- Rozumie też, że nie każdą pracę jest w stanie wykonać perfekcyjnie, że różni ludzie są uzdolnieni w różny sposób, ten, kto nie ma słuchu muzycznego, nie zaśpiewa tak jak uzdolniony śpiewak, ale może postarać się to zrobić jak najlepiej w granicach swoich możliwości.
- Ma świadomość, że „opłaca się” porządnie wykonywać pracę, że ułatwia to życie, choć pozornie może się wydawać, że jest odwrotnie.

5. Ja i moje ciało

- Uczeń rozumie potrzebę dbałości o czysty, estetyczny wygląd.
- Używa w życiu codziennym przyborów toaletowych, takich jak mydło, grzebień, szczotka.
- Wie, jakie przybory mogą służyć jemu, a jakie przeznaczone są dla dorosłych.
- Potrafi zachować się w toalecie, korzystać z umywalki zgodnie z jej przeznaczeniem.
- Umie szanować urządzenia sanitarne w szkole i w domu.

Rozumie potrzebę mycia rąk przed jedzeniem itp.

6. Ja i dobre maniery.

- Uczeń używa słów grzecznościowych: przepraszam, dziękuję, proszę – zarówno w stosunku do dorosłych, jak i rówieśników.
- Gdy przychodzi do szkoły, kłania się nauczycielom i innym osobom.
- Ustępuje miejsca innym, np. młodszym koleżankom i kolegom.
- Nie używa siły stojąc w kolejce, czekając na coś.

Potrafi zachować się przy stole, w sposób kulturalny spożywa posiłki.

7. Ja i inni uczniowie z mojej szkoły

- Uczeń pomaga swoim kolegom, zarówno w poruszaniu się po szkole, jak i w innych sytuacjach.
- Nie wykorzystuje przewagi swojej siły i doświadczenia do żadnych form oszukiwania czy wykorzystywania kolegów.
- Potrafi zachować się wobec uczniów niepełnosprawnych, nawiązać z nimi kontakt, zrozumieć ich problemy i pomóc, kiedy trzeba.

- Kolegów ze swojej i innej klasy traktuje jednakowo.
- Stosuje formy grzecznościowe w kontaktach z kolegami i koleżankami, mówi np. „cześć”, kiedy spotyka innych uczniów.
- Odróżnia bezsensowne skarżenie od sytuacji, o których powinien zawiadomić nauczyciela. Nie prowokuje bójek i nie stosuje wulgaryzmów wobec kolegów, wszystkie konflikty stara się rozwiązać polubownie, jest prawdomówny wobec rówieśników i dorosłych.

8. Ja i czas wolny

- Uczeń potrafi dobrze wykorzystać czas wolny
- Rozumie, że leniuchowanie jest marnowaniem czasu.
- Potrafi wskazać na różne formy czynnego wypoczynku, jak sport, czytanie, spacerowanie po ciekawych miejscach, spotkania z przyjaciółmi, zabawa, pomoc rodzicom, działalność plastyczna.
- Z rozsądkiem potrafi korzystać z tego, co proponują media.
- Zna kryteria, którymi powinien się kierować przy wyborze programów telewizyjnych, gier komputerowych.
- Umie dostrzec mnogość rzeczy wartych poznania i rozumie, że czas wolny może temu służyć. Potrafi tak zaplanować dzień, aby znaleźć czas na realizację własnych zainteresowań.

9. Ja i piękno w moim otoczeniu

- Uczeń potrafi dostrzec piękno zarówno w przyrodzie, jak i wśród wytworów człowieka
- Szanuje i nie niszczy szkolnych wystaw, klasowych gazetek, potrafi docenić wysiłek kolegów włożony w powstanie różnych prac.
- Wie, że jeśli nie podobają mu się prace innych dzieci, nie powinien ich głośno komentować.
- Rozumie, że nie należy wyśmiewać dokonań innych, nawet jeśli uważa się je za nieudane.
- Czuje się odpowiedzialny za estetykę swojej klasy i szkoły.
- Potrafi należycie zachować się w muzeum, teatrze, galerii itp.

Rozróżnia te zachowania, które szczególnie przeszkadzają innym w odbiorze dzieł sztuki.

10. Na urodzinach u koleżanki lub kolegi

- Dziecko potrafi stosownie zachować się w czasie urodzinowego przyjęcia.
- Złożyć życzenia koledze, koleżance.
- Zachować umiar w jedzeniu, nie gromadzić na talerzu jedzenia na zapas.
- Dziecko rozumie, że nie należy oceniać przyjaźni koleżanek i kolegów na podstawie

wielkości czy też ceny zakupionego prezentu.

- Wie, że zabawy, żarty nie powinny uprzykrzać życia innym domownikom, że powinno się szanować zabawki, meble i inne sprzęty w domu kolegi.
- Rozumie, że nie powinien być zbyt ciekawski i zaglądać w każdy zakamarek cudzego mieszkania lub brać do ręki wszystko, co zobaczy.

11. Jestem prawdomówny

- Uczeń rozumie potrzebę mówienia prawdy zarówno dorosłym, jak i rówieśnikom.
- Wie, że tylko osoby mówiące prawdę zasługują na zaufanie.
- Rozumie, że w dalszej perspektywie kłamstwo może krzywdzić zarówno jego samego, jak i innych ludzi.

12. Dostrzegam własne błędy i potrafię się do nich przyznać

- Uczeń posiada umiejętność krytycznej oceny swoich zachowań, potrafi dostrzec winę nie tylko w innych, ale i w sobie.
- Przyznaje się do własnych błędów i przeprasza za nie.

Ponosi konsekwencje swoich błędów, pragnie je naprawić.

13. Nie oceniam innych pochopnie ani na podstawie wyglądu

Dziecko rozumie, że zbyt szybko i głośno wypowiedane negatywne oceny o innych mogą być niesprawiedliwe i krzywdzące.

14. Porządnie wykonuję swoją pracę i szanuję pracę innych

- Uczeń dostrzega korzyści dla siebie i dla innych z solidnego wykonywania pracy.
- Ma świadomość, że bardzo wiele w naszym życiu zależy od stosunku ludzi do tego, co robią. Potrafi uszanować i docenić wysiłek innych ludzi, nie niszczy wytworów ich pracy i stara się je chronić.

15. Dbam o porządek w mojej szkole i w jej otoczeniu

- Uczeń dostrzega korzyści dla siebie i dla innych z solidnego wykonywania pracy.
- Ma świadomość, że bardzo wiele w naszym życiu zależy od stosunku ludzi do tego, co robią.
- Potrafi uszanować i docenić wysiłek innych ludzi, nie niszczy wytworów ich pracy i stara się je chronić.

16. Potrafię współdziałać z innymi

- Dzieci nie tylko potrafią prezentować swoje pomysły na forum grupy, ale także wysłuchiwać uważnie poglądów innych ludzi.

- Oceniają pomysły nie ze względu na to, kto jest ich autorem, ale ze względu na przydatność danego pomysłu do rozwiązania jakiegoś problemu.

- Nie wyśmiewają też mniej udanych pomysłów, ale starają się wykazać za pomocą argumentów ich słabe strony, w sposób poważny traktują swoich rozmówców.

17. Oglądam telewizję, DVD, czytam prasę, korzystam z komputera

- Dzieci potrafią dostrzegać zalety i zagrożenia związane z telewizją.
- Odróżnić programy wartościowe od bezwartościowych.
- Krytycznie odnosić się do przekazywanych przez media treści.
- Nie traktować wszystkiego jako niezaprzeczalnych prawd.
- Znają pojęcie uzależnienia od telewizji czy komputera, potrafią korzystać z mediów w sposób „planowy”, nie bezmyślny i automatyczny.
- Dostrzegają rolę dorosłych jako przewodników po świecie mediów, zwracają się do nauczyciela, rodzica po radę dotyczącą tego, jakie programy TV lub gry czy programy edukacyjne warte są uwagi.
- Z dystansem potrafi odnieść się do reklam.
- Zdaje sobie sprawę z tego, że reklama może być narzędziem manipulacji, że może wymuszać czy wzbudzać pragnienie posiadania różnych rzeczy, niekoniecznie potrzebnych czy wartościowych.

18. Aktywnie uczestniczę w życiu szkoły

- Uczniowie dostrzegają wagę aktywnego uczestnictwa w życiu szkoły.
- Rozumieją, że bierność prowadzi do zmniejszenia ich wpływu na otaczającą rzeczywistość.
- Zauważają potrzebę uczestnictwa w wyborach do samorządu szkolnego, klasowego.

Procedury osiągania celów

Różne formy ekspresji Formy pracy ucznia – rodzaje ćwiczeń i kształtowane umiejętności

Słowna

- Uczeń próbuje określać cechy charakteru bohaterów wykorzystywanych utworów literackich
- Oceniać ich postępowanie według racjonalnych kryteriów.
- Uzasadnia swoje sądy.
- Odróżnia w tekście treści humorystyczne od poważnych, wymagających przemyślenia.
- Wyodrębnia sedno wysłuchanego opowiadania, określa główny problem.
- Czyta teksty ze zrozumieniem zawartych w nich problemów moralnych.

- Bierze udział w recytacjach i inscenizacjach na podstawie omawianych utworów.
- Tworzy własne teksty.
- Wysłuchuje relacji i poglądów innych osób.
- Ocenia różne zjawiska związane z rozwojem techniki, stara się dostrzec ich możliwe konsekwencje (telewizja, Internet itp.)

Plastyczna

- Uczeń dostrzega związki między ekspresją słowną a plastyczną, np. karykatura wyrażona słownie i za pomocą rysunku.
- Uczeń ilustruje poznane czy przeżyte sytuacje.
- Bierze udział w organizowaniu wystaw, prezentacji.
- Wykonuje (także w grupach) ilustracje do tekstów, scenografie.
- Wyrabia w sobie wrażliwość na piękno.

Gest, ruch, mimika

- Uczeń wyraża emocje, uczucia, stany za pomocą „języka ciała”.
- Odczytuje stany innych osób na podstawie ich ruchów, min.
- Potrafi „pokazać”, jak zmienić, naprawić jakąś sytuację.
- Inscenizuje różne scenki wraz z koleżankami i kolegami, posługując się pantomimą.

Ocenianie

Ocena z etyki, w większym stopniu niż w przypadku innych przedmiotów, uwzględnia wysiłek, wkład pracy i zaangażowanie ucznia. Nie ocenia się poglądów ucznia, te jawnie fałszywe poddaje się dyskusji, oczekując ich zmiany pod wpływem argumentacji i

pouczających przykładów. **I - III**

Cel główny: kształtowanie umiejętności nawiązywania i utrzymania poprawnych kontaktów z innymi dziećmi, dorosłymi, z osobami niepełnosprawnymi, przedstawicielami innej narodowości i rasy itp. (podstawa programowa).

Szczegółowe cele kształcenia:

- Ukształtowanie pozytywnego, opartego na szacunku i prawdomówności stosunku do rówieśników i dorosłych;
- Wykształcenie pozytywnego, serdecznego stosunku do osób niepełnosprawnych, nauczanie dzieci, jak pomagać takim osobom;
- Ukazanie osób niepełnosprawnych jako pełnowartościowych partnerów i przyjaciół zarówno w pracy, jak i w czasie wolnym;

- Kształtowanie postawy tolerancji oraz zrozumienia dla odmienności związanej z niepełnosprawnością, inną narodowością, rasą religią i różnicami kulturowymi;
- Wyrobienie serdecznej, opartej na wzajemnym zrozumieniu, postawy wobec członków rodziny;
- Wypracowanie nawyku dbałości o estetykę najbliższego otoczenie (pokoju, klasy);
- Wykształcenie postawy rzetelnego podejścia do pracy oraz szacunku dla pracy zarówno własnej, jak i cudzej;
- Ukazanie wagi i potrzeby stosowania dobrych manier w codziennych relacjach międzyludzkich;
- Wdrożenie do aktywnego i rozumnego planowania oraz spędzania wolnego czasu;
- Ukształtowanie umiejętności dostrzegania piękna w najbliższym otoczeniu i szanowanie go;
- Nauczenie dzieci, jak zachować się w takich miejscach, jak: galeria, muzeum, kino, teatr, park itp.;
- Wyrobienie wrażliwości na problemy osób starszych i postawy szacunku wobec nich;
- Uświadomienie uczniom, że nie każdy dorosły zasługuje na miano autorytetu i nie każdego dorosłego należy we wszystkim słuchać (ze zwróceniem uwagi na konkretne sytuacje);
- Nauczenie krytycznego, rozumnego korzystania z propozycji mediów, ze zwróceniem uwagi na niebezpieczeństwo uzależnienia od telewizji, gier komputerowych, Internetu;
- Ukształtowanie postawy odwagi cywilnej, przyznawania się do popełnionych błędów, umiejętności przeproszenia i naprawiania wyrządzonych szkód;
- Wyrobienie postawy odpowiedzialności za własne słowa i czyny;
- Wykształcenie potrzeby aktywnego uczestnictwa w życiu swojej społeczności lokalnej

Treści kształcenia oraz przewidywane osiągnięcia uczniów w trzyletnim cyklu nauczania

1. Ja i moi koledzy

- Uczeń próbuje nawiązywać kontakty z rówieśnikami, uwzględniając te czynniki, które mogą te relacje zakłócać, np. widzi zależność między wyśmiewaniem się z kogoś a poprawnością stosunków z tym kimś, złośliwością a powstawaniem konfliktów itp.
- Potrafi kontaktować się z rówieśnikami o różnym wyglądzie, narodowości, stopniu sprawności.
- Nie ocenia innych ludzi na podstawie ich zewnętrznych cech lub pochoptnie, wie, że taka ocena może być źródłem przykrości dla innych ludzi.

- Nie chełpi się z żadnego powodu, nie przechwala, czy to z racji większych niż inni umiejętności w jakiejś dziedzinie, czy też z racji posiadania lepszych niż inni rzeczy.
- We wszystkich konfliktach potrafi dostrzegać winę nie tylko cudzą, ale i swoją, posiada odwagę cywilną, umie przyznać się do swych błędów.
- Jest prawdomówny, rozumie, że kłamstwo nie jest dobrym sposobem na przezwyciężanie trudności i konfliktów w życiu codziennym.

2. Ja i moja rodzina

- Uczeń docenia wartość, jaką w jego życiu stanowi rodzina.
- Rozumie, że nieodpowiednimi słowami, gestami może komuś z rodziny sprawić przykrość.
- Z szacunkiem traktuje członków rodziny, rozumie znaczenie dobrych stosunków z rodzeństwem.
- Pamięta o świętach członków rodziny

Dostrzega wagę wyrażania wdzięczności i przywiązania do rodziny, choćby za pomocą drobnych gestów, słów czy czynności.

3. Ja, mój pokój i moja klasa

- Uczeń rozumie wagę estetycznego wyglądu swojego najbliższego otoczenia.
- Rozumie, że uporządkowany pokój i klasa służą jego zdrowiu i dobremu samopoczuciu.

Zdaje sobie sprawę, że jest oceniany przez innych ludzi, że dbałość o porządek i estetykę swojego otoczenia jest jego wizytówką.

4. Ja i moje obowiązki

- Uczeń potrafi odróżnić czynności wykonane byle jak od wykonanych rzetelnie.
- Rozumie, że starannie wykonana praca może być źródłem radości i satysfakcji.
- Wie, że jest oceniany ze względu na jakość swojej pracy.
- Rozumie też, że nie każdą pracę jest w stanie wykonać perfekcyjnie, że różni ludzie są uzdolnieni w różny sposób, ten, kto nie ma słuchu muzycznego, nie zaśpiewa tak jak uzdolniony śpiewak, ale może postarać się to zrobić jak najlepiej w granicach swoich możliwości.

• Ma świadomość, że „opłaca się” porządnie wykonywać pracę, że ułatwia to życie, choć pozornie może się wydawać, że jest odwrotnie.

5. Ja i moje ciało

- Uczeń rozumie potrzebę dbałości o czysty, estetyczny wygląd.

- Używa w życiu codziennym przyborów toaletowych, takich jak mydło, grzebień, szczotka.
- Wie, jakie przybory mogą służyć jemu, a jakie przeznaczone są dla dorosłych.
- Potrafi zachować się w toalecie, korzystać z umywalki zgodnie z jej przeznaczeniem.
- Umie szanować urządzenia sanitarne w szkole i w domu.

Rozumie potrzebę mycia rąk przed jedzeniem itp.

6. Ja i dobre maniery.

- Uczeń używa słów grzecznościowych: przepraszam, dziękuję, proszę – zarówno w stosunku do dorosłych, jak i rówieśników.
- Gdy przychodzi do szkoły, klania się nauczycielom i innym osobom.
- Ustępuje miejsca innym, np. młodszym koleżankom i kolegom.
- Nie używa siły stojąc w kolejce, czekając na coś.

Potrafi zachować się przy stole, w sposób kulturalny spożywa posiłki.

7. Ja i inni uczniowie z mojej szkoły

- Uczeń pomaga swoim kolegom, zarówno w poruszaniu się po szkole, jak i w innych sytuacjach.
- Nie wykorzystuje przewagi swojej siły i doświadczenia do żadnych form oszukiwania czy wykorzystywania kolegów.
- Potrafi zachować się wobec uczniów niepełnosprawnych, nawiązać z nimi kontakt, zrozumieć ich problemy i pomóc, kiedy trzeba.
- Kolegów ze swojej i innej klasy traktuje jednakowo.
- Stosuje formy grzecznościowe w kontaktach z kolegami i koleżankami, mówi np. „cześć”, kiedy spotyka innych uczniów.
- Odróżnia bezsensowne skarżenie od sytuacji, o których powinien zawiadomić nauczyciela.

Nie prowokuje bójk i nie stosuje wulgaryzmów wobec kolegów, wszystkie konflikty stara się rozwiązać polubownie, jest prawdomówny wobec rówieśników i dorosłych.

8. Ja i czas wolny

- Uczeń potrafi dobrze wykorzystać czas wolny
- Rozumie, że leniuchowanie jest marnowaniem czasu.
- Potrafi wskazać na różne formy czynnego wypoczynku, jak sport, czytanie, spacer po ciekawych miejscach, spotkania z przyjaciółmi, zabawa, pomoc rodzicom, działalność plastyczna.

- Z rozsądkiem potrafi korzystać z tego, co proponują media.
- Zna kryteria, którymi powinien się kierować przy wyborze programów telewizyjnych, gier komputerowych.
- Umie dostrzec mnogość rzeczy wartych poznania i rozumie, że czas wolny może temu służyć. Potrafi tak zaplanować dzień, aby znaleźć czas na realizację własnych zainteresowań.

9. Ja i piękno w moim otoczeniu

- Uczeń potrafi dostrzec piękno zarówno w przyrodzie, jak i wśród wytworów człowieka
- Szanuje i nie niszczy szkolnych wystaw, klasowych gazetek, potrafi docenić wysiłek kolegów włożony w powstanie różnych prac.
- Wie, że jeśli nie podobają mu się prace innych dzieci, nie powinien ich głośno komentować.
- Rozumie, że nie należy wyśmiewać dokonań innych, nawet jeśli uważa się je za nieudane.
- Czuje się odpowiedzialny za estetykę swojej klasy i szkoły.
- Potrafi należycie zachować się w muzeum, teatrze, galerii itp.

Rozróżnia te zachowania, które szczególnie przeszkadzają innym w odbiorze dzieł sztuki.

10. Na urodzinach u koleżanki lub kolegi

- Dziecko potrafi stosownie zachować się w czasie urodzinowego przyjęcia.
- Złożyć życzenia koledze, koleżance.
- Zachować umiar w jedzeniu, nie gromadzić na talerzu jedzenia na zapas.
- Dziecko rozumie, że nie należy oceniać przyjaźni koleżanek i kolegów na podstawie wielkości czy też ceny zakupionego prezentu.
- Wie, że zabawy, żarty nie powinny uprzykrzać życia innym domownikom, że powinno się szanować zabawki, meble i inne sprzęty w domu kolegi.
- Rozumie, że nie powinien być zbyt ciekawski i zaglądać w każdy zakamarek cudzego mieszkania lub brać do ręki wszystko, co zobaczy.

11. Jestem prawdomówny

- Uczeń rozumie potrzebę mówienia prawdy zarówno dorosłym, jak i rówieśnikom.
- Wie, że tylko osoby mówiące prawdę zasługują na zaufanie.
- Rozumie, że w dalszej perspektywie kłamstwo może krzywdzić zarówno jego samego, jak i innych ludzi.

12. Dostrzegam własne błędy i potrafię się do nich przyznać

- Uczeń posiada umiejętność krytycznej oceny swoich zachowań, potrafi dostrzec winę nie

tylko w innych, ale i w sobie.

- Przyznaje się do własnych błędów i przeprasza za nie.

Ponosi konsekwencje swoich błędów, pragnie je naprawić.

13. Nie oceniam innych pochopnie ani na podstawie wyglądu

Dziecko rozumie, że zbyt szybko i głośno wypowiedane negatywne oceny o innych mogą być niesprawiedliwe i krzywdzące.

14. Porządnie wykonuję swoją pracę i szanuję pracę innych

- Uczeń dostrzega korzyści dla siebie i dla innych z solidnego wykonywania pracy.
 - Ma świadomość, że bardzo wiele w naszym życiu zależy od stosunku ludzi do tego, co robią.
- Potrafi uszanować i docenić wysiłek innych ludzi, nie niszczy wytworów ich pracy i stara się je chronić.

15. Dbam o porządek w mojej szkole i w jej otoczeniu

- Uczeń dostrzega korzyści dla siebie i dla innych z solidnego wykonywania pracy.
- Ma świadomość, że bardzo wiele w naszym życiu zależy od stosunku ludzi do tego, co robią.
- Potrafi uszanować i docenić wysiłek innych ludzi, nie niszczy wytworów ich pracy i stara się je chronić.

16. Potrafię współdziałać z innymi

- Dzieci nie tylko potrafią prezentować swoje pomysły na forum grupy, ale także wysłuchiwać uważnie poglądów innych ludzi.
- Oceniają pomysły nie ze względu na to, kto jest ich autorem, ale ze względu na przydatność danego pomysłu do rozwiązania jakiegoś problemu.
- Nie wyśmiewają też mniej udanych pomysłów, ale starają się wykazać za pomocą argumentów ich słabe strony, w sposób poważny traktują swoich rozmówców.

17. Oglądam telewizję, DVD, czytam prasę, korzystam z komputera

- Dzieci potrafią dostrzegać zalety i zagrożenia związane z telewizją.
- Odróżnić programy wartościowe od bezwartościowych.
- Krytycznie odnosić się do przekazywanych przez media treści.
- Nie traktować wszystkiego jako niezaprzeczalnych prawd.
- Znają pojęcie uzależnienia od telewizji czy komputera, potrafią korzystać z mediów w sposób „planowy”, nie bezmyślny i automatyczny.
- Dostrzegają rolę dorosłych jako przewodników po świecie mediów, zwracają się do

nauczyciela, rodzica po radę dotyczącą tego, jakie programy TV lub gry czy programy edukacyjne warte są uwagi.

- Z dystansem potrafi odnieść się do reklam.
- Zdaje sobie sprawę z tego, że reklama może być narzędziem manipulacji, że może wymuszać czy wzbudzać pragnienie posiadania różnych rzeczy, niekoniecznie potrzebnych czy wartościowych.

18. Aktywnie uczestniczę w życiu szkoły

- Uczniowie dostrzegają wagę aktywnego uczestnictwa w życiu szkoły.
- Rozumieją, że bierność prowadzi do zmniejszenia ich wpływu na otaczającą rzeczywistość.
- Zauważają potrzebę uczestnictwa w wyborach do samorządu szkolnego, klasowego.

Procedury osiągnięcia celów

Różne formy ekspresji Formy pracy ucznia – rodzaje ćwiczeń i kształtowane umiejętności

Słowna

- Uczeń próbuje określać cechy charakteru bohaterów wykorzystywanych utworów literackich
- Ocenia ich postępowanie według racjonalnych kryteriów.
- Uzasadnia swoje sądy.
- Odróżnia w tekście treści humorystyczne od poważnych, wymagających przemyślenia.
- Wyodrębnia sedno wysłuchanego opowiadania, określa główny problem.
- Czyta teksty ze zrozumieniem zawartych w nich problemów moralnych.
- Bierze udział w recytacjach i inscenizacjach na podstawie omawianych utworów.
- Tworzy własne teksty.
- Wysłuchuje relacji i poglądów innych osób.
- Ocenia różne zjawiska związane z rozwojem techniki, stara się dostrzec ich możliwe konsekwencje (telewizja, Internet itp.)

Plastyczna

- Uczeń dostrzega związki między ekspresją słowną a plastyczną, np. karykatura wyrażona słownie i za pomocą rysunku.
- Uczeń ilustruje poznane czy przeżyte sytuacje.
- Bierze udział w organizowaniu wystaw, prezentacji.
- Wykonuje (także w grupach) ilustracje do tekstów, scenografie.
- Wyrabia w sobie wrażliwość na piękno.

Gest, ruch, mimika

- Uczeń wyraża emocje, uczucia, stany za pomocą „języka ciała”.
- Odczytuje stany innych osób na podstawie ich ruchów, min.
- Potrafi „pokazać”, jak zmienić, naprawić jakąś sytuację.
- Inscenizuje różne scenki wraz z koleżankami i kolegami, posługując się pantomimą.

Ocenianie

Ocena z etyki, w większym stopniu niż w przypadku innych przedmiotów, uwzględnia wysiłek, wkład pracy i zaangażowanie ucznia. Nie ocenia się poglądów ucznia, te jawnie fałszywe poddaje się dyskusji, oczekując ich zmiany pod wpływem argumentacji i pouczających przykładów.